

Danmarks Kartoffelmuseum

25 år

Når lystigheden driver værket

En læggekartoffel kan blive til mange nye kartofler

Men kartoflen kunne også skabe mange nye idéer, når blot de rigtige omstændigheder var til stede.

Carsten Abild var lærer på Otterup Skole, og en dag i 1995 havde han sin klasse med hjem til sin fars gård for at hente vintergækker og erantis til at pynte op i klassen. I fyrrummet på gården fik eleverne øje på kasser med læggekartofler. Dem fik de lov til at tage med hjem til vindueskarmen i klassen, og senere blev kartoflerne lagt i jorden i skolehaven.

De havde sat sig det mål, at de ville komme før Samsø med de nye kartofler.

Det lykkedes ikke det første år; men året efter blev klassen hyldet som danmarksmestre i kartoffeldyrkning af Teddy Hoffbeck fra Otterup Hotel. Han bød 500 kroner for et halvt kilo af elevernes kartofler, De 500 kroner gik til en tur til Legoland.

Carsten Abild og Bent Frigaard Rasmussen kendte hinanden fra deres skoletid på Otterup Realskole. 1996 oprettede de sammen med Ole Rasmussen og flere andre Otterup Kommunes Kartoffellaug.

Formålet med Kartoffellauget var at bringe spisekartoflen tilbage på danskernes middagsborde ved at udbrede kendskabet til kartoflen og dens anvendelsesmuligheder

Der blev holdt møder på Otterup Hotel. Bent fortæller at Teddy Hofbeck havde fået kokken til at udhule kartofler, så de kunne drikke snaps af dem. Der var lystighed og mange idéer så dagens lys.

Hvorfor kom Samsø før Nordfyn med de tidlige kartofler

Ole fortæller, at det var rygtedes, at grunden til at Samsø kom først, var at de tog kartoflerne ind om nattet.

Derfor beslutter Carsten Abild og jeg sammen med en kartoffelavler fra Læsø at afsløre svindlen.

Man ved jo aldrig, hvad der kan ske, så vi ifører os sikkerhedshjelm og briller. - Bevæbner os med hylpejern og kartoffelgrebe og tager færgen til Samsø.

Da vi går i land, bliver vi anholdt af landbetjenten, strisseren fra Samsø, fordi vi er "bevæbnet."

Vi bliver nu ikke sat i fængsel, men bliver kørt ud til en kro, hvor vi bliver godt beværtet. Bagefter kommer vi rundt og ser hele deres kartoffelproduktion på Samsø, og det er jo ikke nogen helt lille historie.

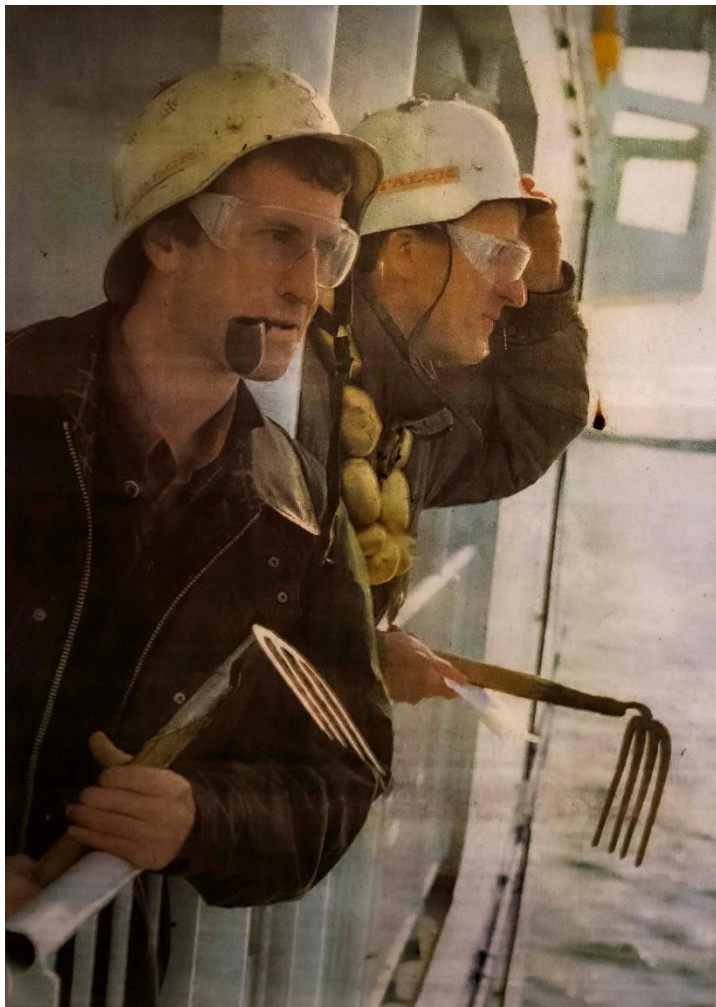
Jeg havde et kamera med fra TV2. Det var for dyrt at sende en kameramand med.

Vi tager så ud til ham, vi havde hørt om. Da vi kommer frem, kan vi se de lange vogne, som bonden bruger, når han tager kartoflerne ind om natten.

"Er det rigtigt, at du tager kartoflerne ind om natten?" spørger jeg, mens jeg filmer. Bonden kiggede ned i jorden og mumlede: "Nej, det gør jeg ikke."

Vi kunne nu ikke lade være med at grine, for det var helt tydeligt.

Det fik vi gjort en ende på, og inden vi tog hjem, havde vi fået indgået en lakforsejlet fredsaftale med de fremtidige regler for konkurrencen.

Idéen til at etablere et museum

En dag havde Carsten været på Hofmansgave. Gartneren viste ham en stråtekt bygning, som blev anvendt til at opbevare værktøj og maskiner. - Den her bygning kunne blive et flot museum.

Snart fik kartoffellaugene skrevet til Stiftelsen Hofmansgave, v. formand, kammerherre, hofjægmester Flemming Lüttichau

"Der bør oprettes et kartoffelmuseum, der anskueliggør såvel kartoffelns historie i Danmark, som dens dyrkning, forskellige sorter osv. Dette museum vil henvende sig til enhver, der har en seriøs interesse for vore kulturplanter, og..."

Bent fortæller, at han sammen med en lille gruppe havde inviteret sig selv til Møllerup Gods på Djursland.

Vi stillede ydmygt bilen ved den fjerne længe og steg ud ad bilen.

Kammerherren, som er gammel militærmand, træder ud på trappen og giver os en hjertelig velkomst. Han råber, at vi bare skal komme ind, og fortæller, hvor der mulighed for "at vaske hænder."

Vi blev bænket ved bordet inde ved foran pejsen, der selvfølgelig var ild i.

Og så sad vi til bords med meget, meget fint porcelæn og kammerherreinden, Lena von Lüttichau, som på det tidspunkt var hofdame for dronning Margrethe havde bagt kartoffelkage.

Det var så heldigt at jeg havde været kollega med deres søn dengang jeg var i landbrugsrådet. Og vi havde alle sammen været i livgarden, så der var jo nok at snakke om.

Det var meget uformelt og hyggeligt, men som i alle gode forhandlinger, så gik 80% af tiden med at snakke om ingenting og så til sidst. ”- Så hvad med det der hus”

” – ja, Det kan I godt få.”

Så var den aftale på plads!

Den 17. maj 1999 tog borgmester Bent Dyssemark det første spadestik til museet. Stiftelsen Hofmansgave lod bygningen nytække og indlagde elektricitet.

Jesper Ussing var netop gået på efterløn, og han var klar til at hjælpe med at få sat huset i stand.

Han fortæller: ”Vi begyndte at pille lofterne ned, så der blev åbnet til det nye smukke stråtag.

Bygningen var lavet i bindingsværk, og der var meget, der skulle repareres. Murermester Dideriksen kom ud og viste mig hvordan, og så var jeg ellers udlært murer”

Da huset var gjort klar, begyndte Carsten og Jesper at indsamle effekter fra det ganske land.

Samtidigt var Margit Egdal fra Lokalhistorisk Arkiv i Otterup begyndt at samle materiale om alt fra kartoflens historie til beskrivelse af, hvordan de forskellige maskiner var blevet brugt. Det hele blev sat op på spændende plancher, så hele historien var klar.

I foråret 2000 kunne den officielle indvielse finde sted, og kammerherre, hofjægmester Flemming Lüttichau klippede den røde snor.

**Den første bestyrelse for Foreningen Danmarks
Kartoffelmuseum & Videnscenter havde følgende
sammensætning**

Formand: Gårdejer Bent Frigaard Rasmussen

Næstformand Hofjægermester Flemming von Lüttichau

Kasserer: Borgmester Bent Dyssemark

Sekretær: Oldermænd Carsten Abild

Direktør: Kommunaldirektør John Therkelsen

Verdensberømmelse

Åbningen havde pressens bevågenhed i Danmark og i det store udland.

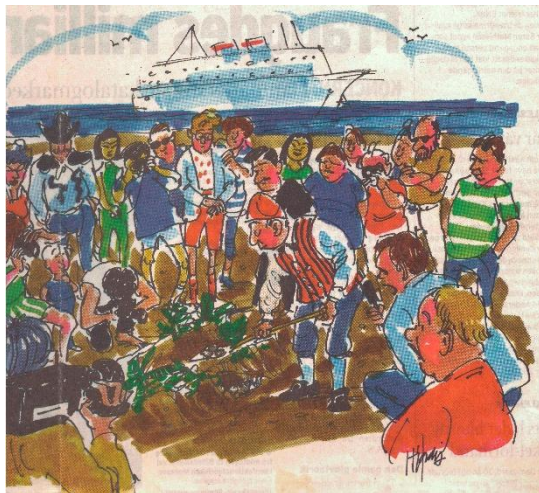
En dag ringede telefonen. Det var et rederi fra Sydamerika, som sejlede krydstogter.

De ville høre, hvor de kunne lægge til og sætte 1000 gæster af, som skulle se kartoffelmuseet.

Nu er fjorden ud for Hofmangave kun en halv meter dyb, så det kunne desværre ikke lade sig gøre.

På Fyens Stiftstidendes

”Bagsiden” Kunne man 30. marts 2000 finde denne morsomme illustration af Hjørdis Plato.

Bagere bagte boller til 3.500 skoleelever

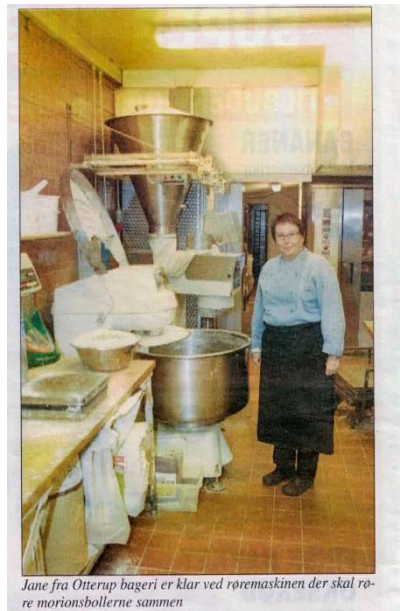
Otterup Kartoffel-laug og nordfynske bagere gik i 2007 sammen om at få bagt 4.000 kartoffel-boller. Bollerne blev uddelt på skolernes motionsdag til elever fra børnehaveklasse til 10. klasse.

På Otterup Skole foregik den officielle præsentation med både borgmester, bagermestre og Kartoffellaugets oldermænd, Carsten Abild, plus en masse glade unger, der netop havde brugt energi på at motionere. Vi har været oppe klokken 2 for at bage boller til jer, fortalte bagermester Allan Larsen fra Otterup Bageri.

Året efter i 2008 havde man fået endnu flere med. Projektet havde bredt sig med lynets hast, så ikke mindre end 137 skoler og 43 bagermestre rundt om på Fyn deltog i kartoffelbolleshowet til glæde og gavn for de sultne skoleelever. I alt blev der denne fredag før efterårsferien bagt og fortæret godt 43.000 kartoffelboller.

Efterårsferien hed oprindeligt kartoffelferien, hvor eleverne fik fri fra skole for at hjælpe til i kartoffelhøsten

Jane fra Otterup bageri er klar ved røremaskinen der skal røre motionsbollerne sammen

Verdens længste kartoffelmad

I 2011 lavede Otterup Handelsforening et forsøg på at komme i Guinness Rekordbog. Lørdag den 12. juni gav de sig i kast med verdens længste kartoffelmad.

Kartoffellaugets medlemmer blev inviteret, og alle, som indtil da var blevet kåret som Årets Knold var æresgæster og fik hver et forklæde med deres årstal på

Der blev lavet et 130 meter langt bord med én slags smørrebrød - kartoffelmad.

Det havde været et kæmpe forarbejde. De 130 meter kartoffelmad krævede ikke mindre end 1100 stykker mayonnaise-smurt rugbrød og 300 kilo kartofler plus adskillige bundter purløg.

Da det hele var registreret, blev rekordforsøget sendt til Guinness Rekordbog for at blive officielt godkendt.

Kartoffelmadderne blev efterfølgende delt ud til de sultne borgere. Der var desværre ikke så mange fremmødte, for en silende regn lagde en dæmper på arrangementet. Rekordforsøget er endnu ikke anerkendt; men det var et godt og muntert forsøg for at sætte Otterup og kartofflen i fokus.

Danmarks Kartoffelråd stiftes.

I 1998 tog Otterup Kommunes Kartoffellaug af 1996 initiativ til at stifte Danmarks Kartoffelråd.

Der var endnu ikke valgt en formand, men en aften sejlede en lille pram med nye kartofler ud fra Klintebjerg Havn med kurs mod Odense Havn. Det var nemlig aftalt, at de første nye kartofler skulle leveres til restauranten "Under Lindetræet."

Ole Rasmussen fra lauget fortæller: "Jeg stod på kajen sammen med Odenses borgmester Anker Boye og ventede på skibet. Jeg havde lånt Carsten Abilds søns gamle Volvo og fået en fin chaufførkasket på."

"Hov", sagde Anker Boye. "De sejlede da vist forkert." – Og det gjorde de; men de kom da tilbage igen noget tid efter med fuld harmonikamusik.

Ole fik læsset den fine skæppe kartofler. "Jeg havde Anker Boye på forsædet og Otterups Borgmester Bent Dyssemark og Carsten Abild på bagsædet"

"Og så skulle de blive enige om, hvem der skulle være formand for kartoffelrådet.

Hurtigt trak Bent Dyssemark sig - han var meget diplomatisk, for han vidste, at Anker Boye gerne ville være formand. Så det blev han så."

Det hele skete under stor bevågenhed. Der var fjernsyn og det hele på, da vi parkerede ud foran "Under Lindetræet."

Vi havde fået lov til køre ind ad den gamle gade. Vi havde jo borgmesteren med"

I mange år blev der holdt årsmøde i Danmarks Kartoffelråd på Egeskov Slot med mange prominente deltagere.

23. januar 2008 fejrede rådet sit 10-års jubilæum, og det blev markeret, at 2008 blev udnævnt af FN som ”Internationalt Kartoffel-år”

Der var uropførelse af verdens første kartoffelopera, ”Den Gyldne Knold” ved den Fynske Opera. Musik af Rasmus Zwicky, tekst af Pia Longet. Instruktion af Jesper Buhl.

Der deltog en delegation fra Peru. De skulle naturligvis også besøge Danmarks Kartoffelmuseum.

I Fyens Stiftstidende kunne man samme dag læse følgende:

OTTERUP: Direktør for Otterup Kartoffelmuseum Bent Frigaard, Hjadstrup, åbnede i går trædørene til den stråttækte for et peruviansk visit.

På banegården i Odense bød han doktor Pamela Anderson (ikke at forveksle med Baywatch-silden fra Californien) velkommen.

Derefter gik turen til Nordfyn og parken på godset Hofmansgave.

- Pamela Anderson er chef for det internationale kartoffelcenter i Lima. Et center som hjælper folk i udviklingslandene med at dyrke kartofler og er støttet af op imod 40 organisationer og lande, fortæller Bent Frigaard.

Han gav den peruvianske delegation, fra inkaernes gamle rige, en rundvisning på det lille kartoffelmuseums 40 kvadratmeter. En appetitvækker mellem gamle kartoffelredskaber og historik før dagen i dag på Egeskov Slot. Her er delegationen fra Sydamerika med, når vi takker Peru for kartoflen, der kom til Europa for 500 år siden.

Kartoflens dag på torvet i Otterup,

Otterup Kartoffellaug stod bag ”Den Store Kartoffeldag.”

Igenennem mere end 20 år gjorde laugets sit til at hæve den fantastiske og velsmagende rodfrugt til nye højder og fejre det sammen med torvets store publikum.

Ceremonien startede med at Columbus og kokken Pedro sejlede ind på torvet i en gode skib Santa Maria med kartofler. Båden blev trukket af to svedende matroser.

Samme dag udnævnte laugets også "Årets Knold", som er den største og fineste hæderstitel, som kan tildeles en borger i og omkring Otterup. Til "Årets Knold" kunne udnævnes en person eller gruppe bosiddende i 5450-området, der har gjort sig særlig bemærket i lokalområdet. Det er en person som med humor og gå-på-mod har ydet en særlig indsats og som ved sin indsats har gjort en forskel, arbejdsmæssigt eller ved frivilligt arbejde.

Under Store Kartoffeldag kåredes også avleren af årets største kartoffel. Kartofflen skulle blot medbringes på dagen.

I 2008 blev Kartoffeloperaen ”Den gyldne Knold” som Pia Longet har skrevet teksten til, fremført på torvet.

Starten på Danmarks første ældrefest

I slutningen af 1990'erne boede Carsten Abilds mor på Otterup plejehjemmet Elmegården, der i dag hedder Kærgården. Ind imellem kom han også på stedet for at spille og synge sammen med en lærerkollega. Én dag under en optræden kom "en lille dame" hen til ham for at bede om hjælp. Hun havde som tradition at smugle nye, danske kartofler ind til sin mand, der boede på stedet. De andre beboere fik nemlig ikke nye, danske kartofler, så derfor måtte de sidde på mandens værelse og spise dem i smug. Hun bad derfor Carsten Abild hjælpe med at starte en tradition gående på, at plejehjemsbeboerne som minimum en gang om året fik serveret nye, danske kartofler.

Den dag blev fastlagt til Valdemarsdag den 15. juni, og da det blev taget godt imod på Elmegården.

Det blev en af de første opgaver i Danmarks kartoffelråd at udbrede kartoffelspisningen på Valdemarsdag.

Efter Valdemars dag I 2016 kunne man læse i Fyens Stiftstidende, at det år spiste 32.500 ældre på 440 plejehjem over ti tons kartofler, der blev skyllet ned med 1760 flasker snaps.

Den nye udstilling

I efteråret 2023 fik vi en henvendelse fra Lise-Lotte Kragh, der er projektleder på Pilotnaturpark Nordfyn.

Hun foreslog, at vi indgik i et samarbejde med at få hjælp til formidling på stedet og derudover noget markedsføring via naturparkens platforme.

De op til 25 år gamle plastiklaminerede plancher har gjort det godt; men de kunne ikke holde evigt.

Nu fik vi muligheden for at få udstillingen over på nye plancher på store holdbare aluminiums-plader.

Pilotnaturpark Nordfyn støtter økonomisk og praktisk med overførsel og fornyelse af tekst og billeder.

Helle Hjorth fra Hjorth-freelance påtog sig opgaven med den grafiske del.

Vores opgave var at søge fondsmidler til fremstilling af selve plancherne. Det drejede sig om et beløb på 67.033 kr.

Vi fik bevilget pengene fra Nordeafonden, så projektet var køreklart.

Det har været et kæmpe arbejde at få digitaliseret og få affotograferet de gamle plancher. Lise-Lotte Kragh og Helle Hjorth og Tina Lorentzen har ydet en enestående arbejdsindsats i denne sammenhæng.

Desuden er der udarbejdet nye plancher efter grundig research, og der er tilføjet uddrag på engelsk og tysk.

Den 10. maj 2025 kunne vi indvie den nye flotte udstilling i forbindelse med 25-års jubilæet

Museet drives af frivillige

I 2024 ændrede vi navn til "Foreningen Danmarks Kartoffelmuseum"

Foreningen ejer museets inventar og samling. Stiftelsen Hofmansgave ejer bygningen, som stilles til rådighed for museet. Samarbejdet mellem foreningen og Stiftelsen Hofmansgave reguleres gennem en driftsaftale.

Vi har et fortrinligt samarbejde med Stiftelsen Hofmansgave.

Det gjaldt også, da vi skulle kalke søndag den 22. september, og mange frivillige mødte op for at hjælpe. Gartneren havde indkøbt maling, pensler, blandet kalk og meget mere.

De frivillige er mødtes adskillige gange i det sidste års tid. Først ved åbningen i foråret 2024 i september til ovennævnte kalkning, senere til nedtagning af den gamle udstilling med rengøring og klargøring til den nye udstilling.

Christian Karstensen
Formand for Foreningen
Danmarks Kartoffelmuseum